

Vannak-e szófajok a kínai nyelvben?

A "Csung kuo jü ven" c.folyóirat szerkesztőségi cikke
a kínai szófaji vitáról

N 6403

A Kínai Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének és a Kínai Írásreform Bizottságának közös folyóirata, a "Csung kuo jü ven" [Kínai Nyelv] vitát indított a címben szereplő, már igen régóta vajudó kérdésről. Köztudomásu, hogy egyesek szerint a kinaiban egyáltalán nincsenek szófajok, mások szerint legalább nyolc-kilenc szófaj van, sőt akadnak olyanok is, akik huszonhárom kínai szófajt különböztetnek meg. A kérdés természetesen nemcsak a kínai nyelvtudomány, hanem az általános nyelvészet szempontjából is rendkívül fontos, ezért helyesnek tartjuk, hogy a vita jelenlegi állásáról szóló összefoglaló cikket hazai nyelvészeinkkel is megismertessük. A kínai szófaji vitára egyébként a "Voproszű jazükoznani-ja" hívta fel a figyelmet. A szovjet folyóirat ez évi 3. számában orosz fordításban közzétette KAO MING-KAJ és VEN CSIEN - HU FU vitacikkét. - A szerk.

A "Csung kuo jü ven" c.folyóiratban 1953 októberében vita indult a kínai nyelv szófajairól. Ez a vita 1954 augusztusa után mindkét oldalról igen megélénkült. Nemcsak kínai nyelvészek vettek részt benne, hanem egy szovjet nyelvész is; nemcsak idős nyelvészek hallatták szavukat, hanem fiatalok is az or-
2011/s/G.

szág minden részéből. Megjegyezzük, hogy MUDROV elvtárs, szovjet tudós részvétele nem kis szerepet játszott vitánk menetében. A vita során egyébként mélyen meggyőződhattünk arról, hogy a különféle tudományos nézeteknek nyílt vitákban kell összecsapniuk, mert csak így vihetjük előre ismereteinket egy-egy további lépéssel, csak így érhetjük el a problémák megoldását vagy legalábbis így juthatunk közelebb azok megoldásához. Ma még persze nem mondhatjuk, hogy ez a kérdés: vannak vagy nincsenek szófajok a kínai nyelvben? - eldőlt. Körülbelül a vitával egyidejűleg a szovjet nyelvészek is vitaülést tartottak a különféle nyelvtípusok szófaji kérdéseiről. Bár itt hajlandóság mutatkozott annak a tételnek kimondására, hogy a szófaj is olyan kategória, amely a legkülönbözőbb nyelvtípusokban kétségtelenül megvan, mégis a szófajok osztályozásának normájára vonatkozólag nem alakult ki teljes egyetértés. Be kell látnunk, hogy a probléma szerfelett bonyolult, s megoldásához valamenyny nyelvészünknek komoly és eredményes, sokoldalú és alapos kutatómunkájára van szükség. LÜ SU-HSZIANG professzor ezt mondta: "Ugy vélem, ha felismertük, hogy a probléma bonyolult, akkor megtettük az első lépést a megoldás felé vezető úton. A második lépés? Ahhoz anyag kell. Az a munka pedig, amelyet itt végeztünk eddig, korántsem kielégítő." Meg kell mondanunk, hogy ez nemcsak a kínai szófajok körül végzett kutatásokra, hanem a kínai nyelvtudomány minden problémájára áll. A jövőben minden erőfeszítésünknek arra kell irányulnia, hogy mennél több részletet megvilágító nyelvi anyagot gyűjtsünk, s mennél mélyebbre leássunk a nyelvi anyagba kutatásaink során. Az aprólékos anyaggyűjtésen kívül nagy gondot kell fordítanunk a kutatómunka elméleti módszereire is, mert ha nincsenek helyes elméleti módszereink, akkor hiába gyűjtöttünk össze gazdag nyelvi anyagot, vajmi nehezen juthatunk tudományos értékű eredményekre. Hogy a vita a továbbiak során még jobban elmélyülhessen, az alábbiakban röviden összefoglaljuk a vita eddigi lefolyását, tömören ismertetjük mindkét oldal álláspontját, rámutatunk: mely kérdésekben sikerült már megoldást találni, melyek nincsenek még megoldva, s hol vannak a vita gyújtópontjai. Tesszük ezt abban a reményben, hogy az elvtársak kutatómunkájára e megoldatlan kérdések felé irányul majd.

A vita eddig a következőképpen alakult: KAO MING-KAJ cikkeiben ("A kínai nyelv szófajainak felosztásáról": 1953 okt.; "Mégegyszer a kínai nyelv szófajainak felosztásáról. Válasz B.G. Mudrov elvtársnak": 1954 aug.; "Harmadszor is a kínai nyelv szófajainak felosztásáról": 1955 jan.) mindvégig azon az állásponton van, hogy a kínai nyelv "teljes [értékű]" szavai ^(X) közt nem különböztethetők meg főnevek, igék, melléknevek, határozószók; ezt a nézetet osztja LIU CSENG-TAN is ("A nyelvészetnek is széleskörű, szabad tudományos vitákat kell nyitnia": 1955 márc.). Velük szemben foglal állást GAO PO-HAN ("Néhány, a kínai nyelvtani kutatásokkal kapcsolatos véleményről": 1953 nov.; "A kínai szófajok felosztásának kérdése": 1954 okt.), VEN CSIEN és

(X) A kínai nyelvben a hagyományos megkülönböztetés szerint vannak "teljes [értékű]", azaz önálló jelentéssel bíró szavak, és vannak ugynevezett "üres", azaz önálló jelentéssel nem, csak nyelvtani funkcióval bíró szavak. - A ford.

HU FU ("A szófajokról": 1954 febr., márc.; "A szavak szférája, alakta, funkciója": 1954 aug.), JEN CSING-CSANG ("A nyelvtani vita álláspontjaival és kilátásaival kapcsolatban": 1954 márc.), B.G.MUDROV ("A kínai nyelvben vannak szófajok. Hozzájárulás Kao Ming-kaj professzor cikkéhez": 1954 jun), CSEN NAJ-FAN ("Nincsenek a kinaiban szófajok?": 1954 aug.), CSUNG CSIN, CSAO SU-HUA, CSIN TÖ-HOU, VANG HUAN ("A kínai nyelv szófajainak kérdése": 1954 aug.), LÜ SU-HSZIANG ("A kínai szófajok kérdésének néhány alapvető problémája": 1954 szept., okt.), JÜ MIN ("Alakváltozás és nyelvtani helyzet": 1954 okt.), CSEN LING ("A szófajok osztályozása nem választható el a jelentéstantól és az alaktantól": 1954 okt.), VU LU ("Kapcsolható-e a pu [tagadószó] főnévhez?": 1954 nov.), LIU KUAN-CSÜN ("A kínai szófajok osztályozásának vitája": 1954 nov), PO HUJ ("Álláspontom a kínai szófajok felosztásával kapcsolatban": 1955 febr), HU MING-JANG ("Biráljuk meg a nyelvészetünkben föl-fölbukkanó burzsoá eszméket": 1955 márc.), SAN SI ("Nyelvészetünk éljen a pozitív bírálat és önbírálat eszközével": 1955 márc.), CSIANG JÜAN ("Három javaslat nyelvészetünk számára": 1955 márc.), MO MU ("A »Mégegyszer a kínai nyelv szófajainak osztályozásáról« c. cikk bizonyítékainak kérdéséről": 1955 márc.), LI CSIN-HSZI ("A szófajok rendszere, valamint a szóösszetétel és a szóalaktan kérdése": 1955 máj.).

KAO MING-KAJ nézetének (eszerint a kinaiban a "teljes [értékű]" szavak közt nem különböztethetők meg szófajok) a következő gondolatmenete van: 1) A szófajok nem osztályozhatók a szavak jelentése, zenei hangsulya, változása, funkciói és kapcsolhatósága szerint, hanem csakis az egyes szófajoknak egymásétól eltérő alakja alapján. 2) Az eltérő alakok kritériuma nem található meg a kínai nyelvben, de a kínai nyelv szóalkotása sem elégséges ahhoz, hogy szófajokat megkülönböztető normákat, kritériumokat szolgáltatasson. 3) A kínai nyelv "teljes [értékű]" szavai közt tehát nem különböztethetők meg szófajok.

KAO MING-KAJ nyomatékosan bizonygatja: téves az a felfogás, hogy a szavak jelentése meghatározza azok szófaji hovatartozását. Szerinte a kínai nyelvben megtalálhatók ugyan olyan fogalmak, mint a szubsztancia, a mozgás, a minőség stb., ezek azonban csak szótári síkon fejeződnek ki, nyelvtani síkon nem. Aki azt állítaná, hogy ha van szubsztancia, mozgás, minőség stb., akkor kell lennie főnévnek, igének, melléknévnek stb. is, az csak logikai, nem pedig szófaji osztályozást hajtana végre, mert nem volna tekintettel az egyes szófajok sajátos anyagi burkára; anyagi burok nélkül, meztelenül pedig nincsen fogalom.

Ezzel az utóbbi állásponttal MUDROV, CSEN NAJ-FAN, JÜ MIN is egyetért. CAO PO-HAN, VEN CSIEN, HU FU, CSUNG CSIN, CSAO SU-HUA, CSIN TÖ-HOU, VANG HUAN, LÜ SU-HSZIANG, CSEN LING, PO HUJ, LI CSIN-HSZI szintén egyetértenek abban, hogy pusztán a szavak jelentése alapján szófaji kategóriákat felállítani nem lehet. LÜ SU-HSZIANG ki is mutatta azokat a gyakorlati nehézségeket, amelyekkel a szófajoknak a jelentés alapján való megkülönböztetése jár. Ezek az elvtársak azonban ugyanekkor azt vallják, hogy a szófajok felosztásakor a jelentést nem lehet figyelmen kívül hagyni, mert a jelentés a szó alakjával szerves egységet

alkot, attól elválaszthatatlan. LÜ SU-HASZIANG szerint: "Bármilyen szempont alapján osztályozzuk is a szófajokat, a jelentés igen lényeges támpontnak tekintendő. Ha az osztályozás vég-eredménye a szavak jelentésével ellentmondásba kerülne, az minden bizonnyal elfogadhatatlan volna."

A kínai nyelv zenei hangsúlyában beálló változásoknak ^(x) KAO MING-KAJ elemzése szerint csak jelentésmegkülönböztető szerepük van, szófaji megkülönböztető szerepük nincsen. KAO MING-KAJ nak tehát az az álláspontja, hogy a zenei hangsúlyok változtatásán alapuló szófaji osztályozás voltaképpen jelentés szerinti osztályozás, ez pedig nem helyes. MUDROV, CSEN NAJ-FAN egyetértenek ezzel az állásponttal. LI CSIN-HSZIN-nek is az a véleménye, hogy a zenei hangsúly változásai főként jelentéskülönbséget fejeznek ki; JÜ MIN szerint a zenei hangsúly változásai a mai kínai nyelvben már csak csökevénynek, egy régebbi állapot maradványainak tekinthetők, szabályszerűségek ma már nem állapíthatók meg bennük. CAO PO-HAN szerint a zenei hangsúlyok változásai értelmi, egyszersmind azonban szófaji megkülönböztetések is.

KAO MING-KAJ nem ismeri el, hogy a szavak funkciója a szófaji osztályozásnak alapja lehet, mert az azonos funkcióju szavak nem okvetlenül tartoznak egy szófajba, éppugy, ahogyan fából is meg acélból is készíthetők gerendák és pillérek, de azért a fa mégsem azonos az acéllal. Szerinte az angol nyelvben az alany szerepét betöltheti például főnév, betöltheti az ige jelenidejű participiuma és infinitivusa, s betöltheti melléknév is. Ebből nyilvánvaló, hogy a funkción alapuló osztályozás nem szófaji jellegű. S mi több, ha a funkció alapján valamely szót egy bizonyos kategóriába sorolnánk is, KAO MING-KAJ nem ismeri el, hogy ez szófaji megkülönböztetés volna. Azt mondja: "Sőt, ha az ugynevezett 'főnév' csak főnévi szerepet tölthet is be, ez mégsem annyi, mintha azt mondanók róla, hogy a főnév... a szó, legfeljebb rendelkezhetik egy bizonyos funkcióval; ez azonban szintén nem annyit jelent, hogy a szó ebbe vagy abba a szófajba tartozik, mert a szófaj kérdése lexikológiai kérdés, és meg kell felelnie az alábbi föltételnek: valamely szó csak akkor tartozhatik egy bizonyos szófajba, ha a hangtestén van valami külön, ezt a kategóriát rögzítő, valamely általános kategóriát kifejező alaki jegy." Azt a nézetet, hogy a funkció a szófaji kategóriák elhatárolásának egyik ismérve, CAO PO-HAN, VEN CSIEN, HU FU, MUDROV, CSEN NAJ-FAN, CSUNG CSIN, CSAO SU-HUA, CSIN TÖ-HOU, VANG HUAN, LÜ SU-HSZIANG képviseli, s közülük CSEN NAJ-FAN mondja ki ezt a legvilágosabban. Szerinte a szó hovatartozása nem teljesen esik egybe felszíni sajátos jegyeivel: a szó néha azonos valamely szófajjal /= határozottan egy bizonyos szófajba tartozik /, bár alakilag más; néha más-más szó-kategóriákkal ugyanaz az alak jár együtt; néha pedig a szónak nincsenek is alaki jegyei, s ha pusztán az alakot tekintve nem ragaszkodunk a funkcionális alapon történő szófaji elhatároláshoz, akkor arra az eredményre juthatunk, hogy "azonos alaku

(x) A kínai nyelvben ugyanis sok olyan szó van, amely más-más zenei hangsúllyal ejtve mást és mást jelent, s amelynek ezért például hol névszói, hol igei értéke van, bár az írásképe ugyanaz. - A ford.

szavak azonos szófajba, más-más alakú szavak más-más szófajba, az alaktalanok pedig egyik szófajba sem tartoznak." CSEN hangsúlyozza, hogy "ha a szófajok lényegét akarjuk megragadni, ez pusztán alaki kritériumok alapján nem sikerülhet, ellenben sikerülhet akkor, ha a funkciót vesszük szorosabban szemügyre." Az itt említett funkció nem egyéb, mint a szó mondatbeli szerepe és más szavakkal való összekapcsolhatósága, míg a szónak KAO MING-KAJ által "funkció"-nak nevezett tulajdonsága csak a szó mondatbeli feladataira vonatkozik; ugyanazt a szót tehát két, nem teljesen azonos fogalom megjelölésére használják. Ha a szó szófaji hovatartozását a mondatbeli szerepe alapján határozzuk meg, akkor ez voltaképpen annyit jelent, hogy a szófajokat [= beszédrészeket] a mondatrészek határozzák meg. VEN CSIENnek és HU FUNak is az a véleménye, hogy ez csak kiegészítő segédeszközként használható fel, LÜ SU-HSZIANG pedig részletesen kimutatja, hogy ennek az osztályozási elvnek számottevő fogyatékoságai vannak. LI CSIN-HSZINEK az a véleménye, hogy a mondatrészek alapján történő szófaji osztályozás annyi, mint a szavaknak más szavakkal alkotott kapcsolatai alapján történő szófaji osztályozás.

A szavaknak az a tulajdonsága, hogy összekapcsolhatók más szavakkal, KAO MING-KAJ szerint a szójelentések egymásba kapcsolódásával, nem pedig a szófajok kérdésével függ össze. Elfogadja azt, hogy a szóösszetétel bizonyos nyelvtani forma, de kimutatja, hogy a nyelvtani formák és a szavak alakváltozatai nem azonos kategóriák; ha tehát bizonyos fajta szavakat bizonyos fajta szavaknak tartunk, ezt nem azért tesszük, mert e szavak azonos vagy nem azonos fajta szavakkal szoktak általában kapcsolatot alkotni. Az angol nyelvben az előljárókkal összekapcsolható szavak között van főnév, van ige (jelenidejű participium) és melléknév, a franciában az a előljáróval összetett szavak között van főnév is, ige is, de azt, hogy ezek a szavak főnevek-e vagy igék, nem az dönti el, hogy milyen előljáróhoz kapcsolódhatnak, hanem az alakjuk. Ha a szavaknak, ugymond, a kapcsolhatósága alapján határoznók meg a szófaji kategóriáját, ez annyit jelentene, hogy tagadjuk az alak nyelvtani szerepét. Ebből az következne, hogy nincs semmi nyelvtani különbség a szavaikat megváltoztatni tudó és a nem tudó nyelvek között, s arra a hamis következtetésre jutnánk, hogy szófajok minden nyelvben vannak, s hogy a szófajok minden nyelvben egyformák.

Azok, akik nem osztják KAO MING-KAJ nézetét, valamennyien azt állítják, hogy a szavak kapcsolhatósága a kínai nyelvben a szófaji elhatárolásnak egyik fontos kritériuma. Rámutatnak arra, hogy szójelentéseknek egymásba való kapcsolódásáról csak akkor beszélhetünk, amikor különféle szavak kapcsolódnak össze egymással, de ugyanabba a kategóriába tartozó szavak kapcsolatai a nyelvtan problémájának tekintendők. Szerintük az egyes szavak változatai végső soron a kapcsolatok kifejezése céljából jöttek létre; az egyedülálló, elszigetelt, más szavakkal összetételt nem alkotó szavak soha sem képesek alakváltozatok létrehozására; az egyes szófajokat tehát közvetlenül a kapcsolhatóság alapján is meghatározhatjuk. VEN CSIEN és HU FU ezt mondja: "A szófaj bizonyos rendszerben létező valami; ha a szó alakja megváltozik, az biztosan a rendszerrel függ össze."

Továbbá: "Az alak rendszerben keletkezik; ha nincs rendszer, alak sincs. A szűkebb értelemben vett alak csak a tágabb értelemben vett alak külső jegyeinek összességét foglalja magában; ha tehát nincsenek külső jegyek, a szó akkor is besorolható valamely szófajba". MUDROV idézi az orosz pal'to 'felöltő' és rano 'korán' alaki hasonlóságát: hogy az előbbi főnév, az utóbbi pedig határozószó, az csak e szavak kapcsolatainak a jellegeből derül ki. CA PO-HAN is idézi az angolból a little 'kicsi', more 'több', less 'kisebb' féle szavakat, amelyek szintén csak más szavakkal alkotott kapcsolataik alapján határozhatók meg.

A szókapcsolat fogalma magában foglalja a "meghatározó szavakat" is. [Meghatározó szavakon a kinaiban a mi ragjainknak, képzőinknek és jeleinknek megfelelő, azok szerepét betöltő szavak értendők. - A ford.] KAO MING-KAJ elismeri, hogy ezek is kifejeznek bizonyos nyelvtani kategóriákat, s mi több, e kategóriák bizonyos meghatározott szófajokhoz is tartozhatnak, de véleménye szerint ez csupán annyit jelent, hogy azok a meghatározó szavak, amelyek ezeket a nyelvtani kategóriákat kifejezik, a velük össze kapcsolódó szavaknak valamilyen szófajszerű jelleget kölcsönözhetnek, nem pedig annyit, hogy a velük összekapcsolódó szavak egy bizonyos szófajba tartoznak. LÜ SU-HSZIANG úgy véli, hogy a meghatározó szavak nem szolgálhatnak alapul a szófajok felosztásában, mindamelleltt segédeszközként felhasználhatók.

A morfémák kérdése mindkét oldalról igen heves vitát váltott ki. KAO MING-KAJ elismeri, hogy a csö, ce, er, t'ou, hszing végződés (X) morfémák a kínai nyelvben; a kérdést azonban szóalkotási kérdésnek tartja, amely a szófajokkal nem függ össze. A lő, a csö, a men, a tő végződéseket (XX) KAO MING-KAJ nem tartja morfémának. Szerinte a morféma a szó elidegeníthetetlen része, a lő, csö, men, tő pedig egyáltalán nem kötődik elválaszthatatlanul a szótőhöz; ezek el is hagyhatók, fel is cserélhetők, ezért csak azt mondhatjuk róluk, hogy bizonyos nyelvtani funkciók nyelvtani eszközeinek vagy "segédszónak" tekinthetők, de azt nem, hogy morfémák.

A kettőzéses szóalakokról KAO MING-KAJnak az a véleménye, hogy csak a szótő megkettőzése tekinthető a szóalak megváltozásának; a szóalak megváltozása azonban egyáltalán nem egy bizonyos szófajnak a jellemző vonása, minthogy a szóalak a szóalkotás során is megváltozhatik. Kimutatja, hogy az a kérdés, vajon a kínai nyelv kettőzéses szóalakjai a szótő kettőzéséből eredtek-e vagy sem, még tüzetesebb vizsgálatra szorul. De ha még a szótő kettőzéséről lenne is itt szó, ez sem okvetlenül csak bizonyos szófaj(ok) megkülönböztető jegye valamely más szófajjal vagy

(X) Ezek a mi fogalmaink szerinti főnévképzőkkel mutatnak rokonságot, de a szó jelentését általában nem módosítják. - A ford.

(XX) lő = az ige befejezett aspektusának "jele"; csö = a határozói igenév és a durativum "jele"; men = személyt jelentő szavak többesjele; tő = a meghatározót a meghatározottal összekapcsoló "jel". - A ford.

szófajokkal szemben, s ezért ez sem tekinthető a szófaji elhatárolás kiindulópontjának.

Ellenfelei megegyeznek abban, hogy a szóalkotó és a szókategóriát kifejező morfémák egybeesnek, azonosak; utalnak rá, hogy a kínai nyelvben igen sok olyan deverbális és denominális főnév található, amelyet a ce, er, t'ou, csö stb. morfémával képezünk. CSUNG CSIN és társai az "Angol nyelvten" c. mű alapján rámutatnak arra, hogy a szóalkotási funkció egyszersmind szófajmeghatározó szerepet is jelent. CSUNG CSIN és társai felhívják a figyelmet arra, hogy a men, csö, lő, tő nem szavak vagy mondatok közötti viszonyt fejez ki, s a "segédszavak" természetétől alapvetően különbözik. JÜ MIN ezenkívül - arra hivatkozva, hogy a szanszkritban a szótövek önállóan is használhatóak, s hogy a német nyelvben az igekötők elválhatnak az igetőtől - azt is megjegyzi, hogy a morfémák KAO MING-KAJ adta magyarázata nem teljesen helytálló. A kettőzéssel kapcsolatosan JÜ MIN a zsen, hao és fej szavakat idézte példának, kimutatva, hogy a kettőzés a kínai nyelvben a legvilágosabb esete a szűkebb értelemben vett morfémának ("Csung kuo jü ven", 1954 okt.) [zsen 'ember', kettőzve = zsenzser 'mindenki' (a második szótag hangsúlyos és a szóhoz er főnévképző járul); hao 'jó', kettőzve = haohaor 'igen jó' (a második szótag hangsúlyos, annak zenei hangsúlya is megváltozik, s er képző járul hozzá); fej 'repülni', kettőzve = fejfej 'elrepülni' (a hangsúly az első szótagon van, a második elveszti zenei hangsúlyát). - A ford.] LI CSIN-HSZI szerint pedig a kettőzéssel összetétel főleg a szóalkotással van kapcsolatban.

Mindent összevéve megállapíthatjuk, hogy a vita gyújtópontja itt van. Azok, akik szerint a kínai nyelvben nincsenek szófajok, azt mondják, hogy szófajok csak akkor határolhatók el valamely nyelvben, ha vannak benne szűkebb értelemben vett morfémák, viszont a kínai nyelv csö, ce, er, t'ou, hszing típusú végződésai, valamint a kettőzés szerintük csak tágabb értelemben vett morfémák, a kínai nyelv tehát nem képes szófajok megkülönböztetésére. [Megjegyezzük, hogy az itt morfémának, egybűt pedig alaknak vagy alaktani jegynek fordított kifejezés a kinaiban mindhárom esetben ugyanaz a fogalom; szó szerinti értelme: alak. - A ford.] Azok szerint, akik e nézetnek az ellenkezőjét vallják, a szófajok elhatárolásának több kritériuma is van, s az elhatárolás pusztán a szűkebb értelemben vett morfémák alapján nem végezhető el: a kínai nyelv tehát igenis képes szófajok megkülönböztetésére.

Bár a vita még nem döntötte el azt a kérdést, hogy vannak-e szófajok a kínai nyelvben, bizonyos eredményeket mégis elért már.

1) Bebizonyosodott, hogy a szófajokat pusztán a jelentés alapján nem lehet elhatárolni. 2) Bebizonyosodott, hogy a kínai nyelvben vannak morfémák, ezek és az indoeurópai nyelvek morfémai közt azonban meghatározott fokozati különbségek vannak. 3) Azok, akik amellet kardoskodnak, hogy a kinaiban vannak szófajok, mindnyájan elismerik, hogy a kínai szófajok kérdése igen bonyolult, ezt egyetlen kritérium alapján eldönteni nem

lehet, a kérdés tehát csakis több kritérium komplex felhasználásával dönthető majd el.

A szófajok hívei még a következő kérdésekben nem jutottak közös nevezőre: 1) Hány kritériuma van a szófajok elhatárolásának? Egyesek szerint két, mások szerint három, sőt némelyek szerint négy ilyen kritérium van. De még azok is, akik a kritériumok számában egyetértenek, nem értenek egyet a kritériumok mibenlétét illetően. 2) Ha több kritérium van, ezek közül melyik a legfontosabb? Melyek a másodrendűek? 3) Vajon a különféle kritériumok okvetlenül mind figyelembe veendőek-e vagy esetleg elég, ha csak a legfontosabbat kiemeljük?

Szorosan a szófajok kérdésén kívül még a következő kérdések várnak feleletre: 1) Ha tagadjuk a szófaji különbségeket, ezzel nem tagadjuk-e a nyelvtant is? És fordítva, ha nem különböztetünk meg szófajokat, beszélhetünk-e nyelvtanról? 2) Nyelvtani jelenségek tárgyalásakor megkülönböztetendő-e az általános a különöstől? Ez utóbbira hivatkozva elutasíthatjuk-e amazt? 3) Amikor a mai kínai nyelv törvényszerűségeit vitatjuk meg, vajon alapul vehetjük-e a régi kínai nyelvállapotot (és annak a mai szólásokban megőrzött maradványait)? Ezt a kérdést mindkét részről érintették, de elméletileg még nem tisztázták. E kérdések megoldása kétségkívül igen nagy segítséget jelentene annak eldöntésében, hogy vannak-e vagy nincsenek szófajok a kinaiban, bár e kérdések jelentősége nemcsak erre a területre korlátozódik.

Hadd tegyük még hozzá mindehhez, hogy a szófaji vita ma már a kínai nyelvészek érdeklődésének középpontjában áll. A pekingi egyetem megalapításának 57. évfordulóján rendezett tudományos ülésen és a Kínai Tudományos Akadémia Tudományos Bizottságának alakuló ülésén is vita folyt e kérdéstről. VANG LI professzor, aki mindkét ülésen szakmai beszámolót tartott, ismertette a kérdés általános elméleti alapjait, s kijelentette, hogy a kínai nyelv szavai kategóriákba oszthatók. SZERGYUCSENKO szovjet professzor igen kedvezően értékelte VANG LI beszámolóját, sőt arra is rámutatott, hogy a szovjet sinológusok egyhangú véleménye szerint a kínai nyelvben vannak szófajok.

(Csung kuo jü ven, 1955/7.)

Fordította: Csongor Barnabás.